

Holocaust beïnvloedt het leven van joden nog altijd

'Wij leven nooit zonder oorlog'

TILBURG - In Tilburg wordt op 27 oktober gevierd dat de stad 75 jaar geleden werd bevrijd. Voor de huidige joodse generaties blijft de oorlog nog altijd veel invloed houden op hun leven. "Ik hoop dat de viering van de bevrijding mensen ervan doordringt dat we zelf iets moeten doen om onze wereld vrij van oorlog te houden."

DOOR PETRA JANSEN

Een groep niet-joodse mensen kwam onlangs op bezoek in de synagoge aan de Willem II straat. Buiten voor de deur werden ze uitgescholden. Binnen deden ze geschrokken hun verhaal aan Marlien Groeneveld (74), voormalig voorzitter van de Liberaal-Joodse gemeente Brabant en gastvrouw in de synagoge. "Het is natuurlijk heel erg dat dit gebeurt", zegt Groeneveld. "Maar ik dacht wel: nu begrijpen ze meteen wat het is om joods te zijn." Want de oorlog mag dan 75 jaar voorbij zijn, ook anno 2019 hebben joden nog te maken met geweld. Het antisemitisme lijkt de laatste jaren zelfs toe te nemen, ook in de landen om ons heen. "Het is zelfs zo erg dat sommige joden geen post willen ontvangen met Hebreeuwse tekst erop. Aan de ene kant vind ik dat gênant, maar ik begrijp wel goed waarom ze zo reageren." Groeneveld vindt het lastig om de oorzaak aan te geven van de toename van het geweld tegen joden. "Maar misschien heeft het iets te maken met de individualisering van de samenleving, waar vaak minder plaats is voor tolerantie?"

Bang opgevoed

Groeneveld groeide zelf op in Den Bosch, in een gezin dat gebukt ging onder de verschrikkingen van de oorlog. "Van mijn moeder is de hele familie omgekomen, van mijn vader bijna de hele familie. Over de oorlog en over joods-zijn werd bij ons niet gepraat. Ik ben bang opgevoed, ik wist als kind helemaal niet dat wij joods waren. Dat werd gewoon ontkend. Als ik vroeg waarom ik geen ooms en tantes had, vertelde mijn moeder dat die omgekomen waren bij het bombardement op Rotterdam."

Plichtsbesef

Jongere generaties dragen volgens Groeneveld nog steeds het juk van de oorlog. "Veel jongeren zijn joods uit een soort plichtsbesef naar al die vermoorde mensen toe, willen om die reden de rechten en plichten kennen die je als lid van de joodse gemeenschap hebt. Dat is toch anders dan bij het christendom of de islam." In de synagoge van de Liberaal-Joodse gemeente komen zo'n 75 tot 100 gezinnen. De Tilburgse synagoge is de enige Liberaal-Joodse beneden de rivieren en trekt gelovigen uit Noord-Brabant, Limburg en Vlaanderen. Elke twee weken is er een dienst. Veel gezinnen moeten van ver naar Tilburg komen, en zijn dus maar af en toe in de synagoge. "Maar al komen ze een paar maanden niet, ze zijn altijd welkom. Veel jongeren voelen zich hier thuis, omdat ze hier als baby al kwamen. Het zijn echt kinderen van de gemeente", aldus Groeneveld.

Geen 'moeten'

Voor de duidelijkheid: het liberale jodendom verschilt nogal van het orthodoxe jodendom. Bij die laatste wordt de Thora, de joodse geschriften, letterlijk geïnterpreteerd. Groeneveld: "Wij liberalen kijken toch hoe die geschriften in de huidige tijd passen. Er is ook niet zo heel veel 'moeten' hier, wij stellen vooral vragen. Een mens kan niet meer doen dan zijn best."

Gemeenschappelijk verleden

Groeneveld is al jaren 'getrouwd' met de synagoge, zoals ze zelf zegt, en geeft er veel rondleidingen aan schoolklassen. "Die uitleg van de oorlog aan kinderen is enorm belangrijk, als er maar eentje is die het oppikt, dan is het goed. Sommige kinderen zeggen: 'Die oorlog, dat is toch al zo lang geleden'. Voor hen is dat natuurlijk ook zo. Maar voor joodse mensen is dat anders. Alles wat je hebt meegemaakt, raak je nooit meer kwijt. Wij hebben een gemeenschappelijk verleden. Wij leven nooit zonder oorlog. Ik denk dat de gemiddelde Nederlander daar geen idee van heeft."

Geslotenheid

De afgelopen decennia stonden voor veel joden en ook voor de Liberaal-Joodse gemeente Brabant in het teken van geslotenheid, van het verbergen van de religie. Soms zelf letterlijk. "Vroeger stonden hier naast de synagoge veel bomen, die beschutting boden aan het gebouw", vertelt Groeneveld. "Toen de Helga Deentuin werd aangelegd in 2008, werden die bomen gekapt. We hoorden toen van sommige mensen dat ze niet meer wilden komen, nu het gebouw zo in het zicht lag." Ook op andere vlakken komt er langzaam plaats voor meer openheid. Groeneveld is er namelijk van overtuigd dat contact, elkaar leren kennen, de sleutel is tot het einde van het geweld. "Zelf doe ik veel in het Ronde Tafelhuis in Tilburg Noord, waar veel moslims komen, en dat gaat prima. Wat we ook heel fijn vonden, is dat burgemeester Weterings hier kwam kennismaken." Ook komen er veel groepen niet-joodse mensen op bezoek in de synagoge.

Bevrijding

Het vieren van de 75-jarige bevrijding van Tilburg vindt Groeneveld enorm belangrijk. "Mensen die de oorlog niet hebben meegemaakt, denken dat oorlog iets van ver weg is, iets dat nooit meer komt. Ik hoop dat door de aandacht voor de bevrijding het doordringt dat we er zelf ook veel aan moeten doen om oorlog ver weg te houden."